

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Joan Pallarès s/n.
08901- L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Pere Carretero i Batlle.**
Projecte: **Indústries Sta. Eulàlia: Can Pareto.**
Data: Novembre 2005.
Entrevistadora: Mireia Mascarell.
Duració: 1 hora.
Signatura: Ot10

CARA A:

...Pere Carretero Batlle.

Batlle, Carretero Batlle.

Sí. El primer "apellido"... el cognom és... de La Roda, Albacete...
El meu pare... El meu pare era de La Roda, Albacete... i quan el
van destinar a Barcelona pel servei militar, un company li va dir:
"Si vas a Barcelona lo primer que has de fer és beure aigua de la
font de Canaletes, perquè així ja no marxaràs de Barcelona".
"Bueno", així va fer, "pues" miri si beuria aigua de Canaletes que
es va casar quatre vegades i va tindre onze fills.

Déu n'hi do!

Sí.

I totes les vegades es va casar aquí a Barcelona?

Què?

Es va casar a Barcelona sempre?

Sí, ell quan el servei militar va vindre a Barcelona i va fer lo que li
va aconsellar el seu amic: "Beu aigua de la font de Canaletes!"
Però miri si duria beure que es va casar quatre vegades i va tindre
onze fills.

I on vivia el seu pare?

El meu pare vivia aquí a Santa Eulàlia, al carrer Santa Eulàlia.

A la carretera?

A la carretera, sí. Va estar treballant... "bueno", era un home molt
treballador, molt, però amb tants fills no podia dedicar-se a tots
igual, sort vaig tindre que l'avi meu em va pagar els estudis un any,
no, dos, dos anys.

L'avi vivia aquí també?

Sí, era de ????, i em va pagar els estudis amb un mestre que hi havia que es deia Casals.

Ah, sí?

El conec?

A la Bordeta.

És molt conegut. Sí, a la Bordeta, sí.

Jo no el vaig conèixer però me n'han parlat.

Doncs va ser el meu mestre. I vaig aprofitar el temps, perquè vaig estar dos anys. Vaig aprendre les quatre regles, a escriure, a llegir, i em portava a tot arreu, inclús "hasta" em portava a... a la d'això, com es diu?... Els nervis em...

No s'amoïni, ja sortirà si no...

Al Liceu... "Pues" s'em va donar una mica de cultura gràcies a ell, perquè els meus pares no podien, erem onze fills, onze germans, i l'avi tenia de treballar també en la casa d'un marquès que havia sigut un... estava allà ??? i quan es va licenciar el van col·locar a la companyia telefònica nacional d'Espanya. "Bueno", nacional... era americana "llavorens", era nordamericana.

Ah, no ho sabia.

Sí, era nordamericana. El cas és que el van tindre allà, va agafar un bon "empleo", podia fer-ho, i gràcies a ell vaig poder estudiar una miqueta. Va ser gràcies a ell, perquè amb el germans el pare ja tenia prou feina de mantenir-nos-en.

Perquè vostès vivien amb l'avi a casa?

Sí.

O eren veïns?

No, no, vivia, vivia...

Vivien junts.

Sí. La mare del pare era filla del meu avi, i vivíem junts, vaja.

Escolti, i a què es dedicava el seu pare?

El meu pare... Aquí a la pujada del metro... el que va cap a dalt cap a la Torrassa, allà hi havia una casa que en deien Pailes, una fàbrica...

Sí.

La coneix?

Sí, també per referències, però sí que l'he coneguda, sí.

“Pues” treballava allà, en aquesta fabriqueta.

I què hi feien allà?

“Pues” ????, sí. I després també hi havia una altra fabriqueta més amunt que es deia Gabarró, de troques, de fil.

Ah, feien fil!

Blanquejar també, no? I són les fàbriques que hi havien aquí, perquè a aquesta barriada hi havia moltes llavors de fàbriques, les més importants el Trinxet, Cal Gras, el Conde Godó que li deien Cànem... i una altra molt important, Can Pareto, que és on jo vaig treballar desde l'edat... Era curiós, resulta que a aquesta casa estava prohibit “llavorens” a aquest temps, llogar nois més joves de 14 anys, més joves, no podien, és a dir, havies d'haver complert els 14 anys per entrar a treballar, i quan venia una inspecció ens amagaven en una habitació, que erem quatre o cinc, i un cop la inspecció marxava llavors ens tornaven a deixar sortir.

Ostres, això suposo que devia passar a moltes altres indústries, no?... Això devia passar a més indústries, això que amagaven a la gent més jove.

Sí, era una cosa generalitzada, no?

Vostè quin any va ser que va néixer?

Jo al 2 de novembre de 1916.

Del 16.

Sí.

I amb quina edat diu que va entrar a Pareto?

Als 12 anys.

Als 12!

Als 12.

I com es que va entrar a Can Pareto? Que hi tenien algun parent?

“Pues”... primer vaig entrar al Conde Godó, al Cànem que deien.

Ah, va anar al Cànem?

Sí, el primer any. Allà feia una feina que combinava el “cloro” per blanquejar les troques amb àcid sulfúric, i quan tenia el grau de blancor que volien “llavorens” ells tiraven al bany que hi havia preparat, tiraven “sulfumán”. S'armava allà una reacció que tosint i

tosint!, i el pare...: “Però què fas? Quina feina fas?”, i li vaig dir: “Això”. Em va treure deseguida: “No, no, no, no...” Perquè em passava la nit tosint i aquella reacció química em perjudicava molt la veu... “Bueno”, en fi...

Què hi feien allà al Cànem? De què era aquella fàbrica?

Era blanqueig també. Era blanqueig... No, el Cànem era... Sí, però estava el blanqueig també, sí, el blanqueig de troques de fil, de troques. I a Can Paretos fèiem que en diuen ram de l'aigua, i allà ens cuidàvem de blanquejar, tenyir, estampar la roba; o sigui, que els fabricants d'aquests productes els portaven a l'empresa igual que la meva, es dedicaven al blanqueig i aleshores ja sortia per posar a la venda, però això anava a compte del que ens havia donat la roba. Ell ens donava la roba per d'això... per transformar-la amb els colors, deia: “Aquesta roba, tants metres aquest color, tants metres l'altre, aquests altres estampats”. I la roba sortia ja a punt de posar-la a la venda, a la venda del fabricant que ens havia portat... no ens cuidàvem nosaltres, nosaltres només ens cuidàvem de transmetre els colors que ell volia i lo que ell volia, però els mateixos metres que ens donava per manipular els hi havíem de tornar.

Escolti senyor Carretero, i quins gèneres els hi entraven a vostès, treballaven cotó, seda, fil...? Què feien?

Sí, sí, seda, cotó, derivats de... varis articles, els que hi havia de teixits, però és que tot era el cotó.

Cotó sobretot.

El cotó, el percal, la... tots aquests gèneres de cotó. La seda també però poc... l'única seda era el cotó.

Cotó sobretot.

Sí.

Fem una mica cap enrera, anirem el més enrera possible, quan vostè tenia 12 anys i va entrar a Can Pareto, escolti, se'n recorda com ho van fer perquè l'acceptessin a Can Pareto? Si va anar el pare, si va anar la mare...

Hi havia un familiar que hi treballava, que es deia Carreño, i llavors el meu pare al saber que hi tenia aquella tos i allò, que eren família també, els hi va demanar a ell perquè em deixés entrar a Can Paretos, que “allavorens” sí era Paretos, antigament era Paretos, i es deia Paretos perquè la família Pareto va ser la primera indústria, una de les primeres indústries que es van instal·lar aquí a aquesta barriada i... llavors l'Ajuntament degut a això, que es deia Pareto, va posar el carrer Pareto.

Clar, amb el nom del fundador.

Sí, encara està aquí aquest carrer, vaja.

I escolti, vostè va entrar sol o va entrar amb algun germà?

No, no, jo sol.

Vostè sol.

Sí, sí.

I quina impressió va tenir el primer dia que va entrar en aquella cosa tan gran?

Molt agradable, sí, sobretot pels motius aquests de la tos, de la reacció aquesta química de sulfumán... “bueno”, àcid sulfúric, i “bueno”, en fi, va anar tot bé, però a més he treballat tots els meus anys a la mateixa empresa, Can Paretos, desde que vaig entrar als 12 anys “hasta” la jubilació.

A quina edat es va jubilar vostè?

Als 44 anys... 44 o 54?

Potser 54.

54, 54.

Quan va tancar la fàbrica?

No... Sí, em penso que un any abans, perquè la cosa anava molt malament amb “huelgas” i... anava molt malament i “llavorens pues”...

Va demanar la jubilació anticipada, diguem.

Això mateix, un any, un any abans, perquè veia que hi havia conflictes, no deixaven entrar als treballadors, hi havia com un d'això de “huelga”, i en fi, malestar, i ja vaig dir: “No, no, per lo que em falta per jubilar-me!” I em vaig jubilar un any abans.

Escolti, expliqui'm una mica, quan vostè va entrar... els seus germans... vostè és dels grans o dels petits de casa?

Jo de l'última dona que es va casar el pare, vaig ser el més gran, darrera meu hi havien quatre més, no, tres, erem quatre.

Nois tot o...?

No, hi havia una... sí, una noia... “bueno”, de la última dona, eh?

Sí, de la última dona.

De la última dona erem dos germanes i dos germans.

I l'altre germà seu no hi va entrar mai a Can Pareto?

“Pues” sí, treballava per Vermell i també van tindre un conflicte... Hi havia d'anar a peu desde Sants que vivia “hasta” allà que era Can Tunis, “pues bueno”, ho passava molt malament, i llavors se'n va anar a preguntar a on treballava jo i sí, sí, va entrar. Inclús un cunyat també va entrar... i sí, allà quasi estàvem mitja família.

Sí, sí, ja ho veig. Escolti, i a banda de que clar, que vostè era d'aquí del barri, tot i que va entrar molt jovenet, vostè recorda si a dintre la fàbrica hi veia gent coneguda? Allò de dir: “Aquests són veïns” o “aquests són mig parents...”

Sí, sí, sí, perquè la majoria dels que componíem la plantilla erem catalans i molts d'aquí, de la barriada aquesta.

Tenia bona fama treballar a Can Pareto?

Sí, es pagava molt bé, es pagava molt bé..

Millor que a Can Trinxet o...

Sí, sí, sí, i jo vaig espabilar-me i cobrava lo d'un home... Feia la feina d'un home, vaig entrar i feia la feina d'un home, i em pagaven com a un aprenent, i em vaig exclamar, em vaig queixar, vaig anar a trobar el gerent de la fàbrica que es deia Pareto precisament, un dels fundadors de l'empresa aquesta, i li vaig dir: “Ecolti, miri, que jo faig la feina d'un home! Sóc jove però faig la feina d'un home i lo seu és que m'arreglin el jornal”.

Ja ho havia dit a l'encarregat, però l'encarregat em feia passar amb raons: Ja en parlaré, ja t'ho diré...”, i al veure que no conseguia res un dia vaig demanar permís per poder-me entrevistar amb el principal gerent que es deia Hermenegildo Pareto, i li vaig exposar la meva queixa, i sí, sí, diu... Ai, hi ha moments que...

Que s'emociona. Clar, perquè recorda aquells moments, és normal. I és bo, és bo que li passi això, vol dir que són bons records moltes vegades.

Sí, “llavorens” mira: “Aquesta setmana ja cobres”, i em va posar com un oficial.

Com un oficial, devia tenir molta alegria aquell dia, no?

Sí, sí... Tenia una alegria molt gran perquè ???? (S'emociona i es posa a plorar...)

Una alegria tremenda, clar, de veure aquell sou petit d'aprenent a de sobte el sou d'un home! La mare es devia posar molt contenta.

Sí.

I el pare.

Sí.

L'avi... era viu encara l'avi quan vostè va entrar a Pareto?

Sí, sí, a l'avi jo li dec molt perquè havia estat de cuidador d'un marquès aquí a Barcelona i s'havia retirat ????... No, em va fer entrar ell allà, ell estava d'ajudant amb aquest senyor, amb el marquès, a Barcelona, i "llavorens"... sí...

No s'amoïni, no s'amoïni, el cas és que l'avi era viu encara quan vostè va començar a treballar a Can Pareto, també es devia posar molt content.

Sí, sí, sí, sí.

Escolti, i se'n recorda si sempre va fer els mateixos horaris treballant a Can Pareto o si va canviar?

No, els horaris canviaven molt sovint, "turno" de tarda, "turno" de matí, o tot el dia, canviava molt.

Quin era el pitjor horari de tots?

La nit, la nit, sí, però miri si treballava, que jo treballava de les sis del matí a les dues de la tarda a la fàbrica. A la tarda quan acabava aquest "turno" sense anar a casa, em portava un "bocadillo" i feia de les dues del migdia "hasta" les deu de la nit, i a les deu de la nit anava a treballar de pagès.

Què diu ara!

Això només ho feia un cop a la setmana, perquè hi havia un vaquer sota de casa, que llavors l'aigua estava retinguda, estava senyalat que havien de regar un determinat dia i si no ho podien fer i se'ls hi passava havien d'esperar "hasta" el dia següent.

L'altra setmana.

Sí. I el per no perdre el d'això de regar l'alfals i les coses que necessitava per les vaques, que hi havia una vaqueria sota casa, "pues"...

Diguem, li pagava un jornal perquè vostè li anés a regar.

Sí, això mateix, i "llavorens" quan sortia a les deu de la nit, llavors agafava la bicicleta i me n'anava al Prat a regar-li una feixa, feixes eren uns "terrenos" que tenia per menjar alfals, menjar per les vaques. I llavors me n'anava i mira... s'havia de fer aquell dia perquè només es deixava un cop a la setmana, el dia que ell necessitava l'aigua per regar...

I a quina hora tornava a casa?

“Pues allavors” ja no tocava, ja em posava una altra vegada a la fàbrica.

Ostres! Escolti, això que feia vostè, que és una cosa exageradíssima de hores de treball...

Només era un dia, eh?

Sí, “bueno”, però igual és molt dur, eh?

“Pues” ho feia, eh?

I era normal que la gent jove i així hagués de fer aquests excessos?

Jo per lo que m’afecta a mi, jo sempre he mirat de guanyar honradament pessetes... Venia també... quan Setmana Santa, allò que fan de les palmes, feien “pedidos”... i a Hostafrancs hi havia una casa, un comerç, que feia “pedidos” de les palmeres aquestes, i llavors nosaltres havíem de netejar les fulles, que hi havia una capa de pulla, i amb un raspall d’acer havíem de treure aquesta pulla que hi havia entre fulla i fulla. Qua estava net llavors els havíem de posar en una habitació i amb sofre tancar-la perquè agafés aquest color tan maco de...

Groginós.

Això mateix. Llavors a més a més això quan s’havia de vendre, quan anava a Sant Antoni, al mercat aquest de Sant Antoni o la Rambla de Catalunya a vendre-ho...

Ecolti, però això de netejar les fulles, això ho feien a casa?

No, al mateix establiment.

Allà a l’establiment?

Sí, a l’establiment.

I en quins horaris ho feia això?

Buf, “pues” quan podia.

I vostè va tenir temps de festejar, amb aquesta feinada?

(Riuen).

I casar-me.

On la va conèixer la seva senyora?

A la barriada, aquí a la barriada.

Aquí al barri?

Sí.

Era d'aquí ella?

No, ella era d'Anglés, i treballava a Can Trinxet, era teixidora, i un dia la vaig conèixer accidentalment i quan la vaig veure vaig dir: "Aquesta morena ha de ser per tu per tota la vida!" I així va ser, i així va ser...

Déu n'hi do! Escolti'm, i la família de la seva senyora també era més o menys com la família seva, que vivien aquí al barri, que havien vingut algun de fora...?

Sí, ells eren de...

D'Anglés diu que eren.

"Bueno", treballaven a Anglés però ells, els pares d'ella havien estat treballant en el metro, van vindre aquí perquè estaven malament allà al poble, que sempre ha passat igual. Llavors van vindre aquí i aquí va haver tot el moviment de la família, d'anar desplaçant fills i néts i demés...

Ecolti, quines més feines ha fet vostè? A veure, va treballar... a veure, tornem a refer.

Sí.

Va treballar de fàbriques al Cànem i a Can Pareto.

Sí.

A alguna fàbrica més va treballar?

No.

No, de fàbriques...

No, feia jornals...

Després, sí, a jornal va anar a fer de pagès, va anar a fer allò de les fulles de palma...

Sí, i el que es presentava per guanyar una pesseta honradament, "pues" jo l'agafava, les hores que fos, no m'ho pensava això, no.

Però tot coses per aquí, aprop del barri.

Sí, l'únic aquests de les palmes que eren a Hostafrancs, i quan sortia de casa havia d'anar a Hostafrancs i al mateix establiment que tenien "pues" allà netejàvem les palmes, i "hasta" posar-les a la venda.

Déu n'hi do. Escolti, i per exemple, per anar a dinar, com ho feia per dinar? La mare li preparava un entrepà, se'n duia la carmanyola, anava a dinar a casa...?

Quan feia lo de jornal, podia dinar a casa, podia dinar a casa, però si no podia dinar a casa “pues” aquella vegada la mare em feia unes truites, qualsevol cosa, m’ho portava i menjava a on podia.

I quan es va casar, la seva senyora va seguir treballant a Can Trinxet?

Ui, quan em vaig casar! ... Li diré que em caso i als tres mesos m’agafen per anar al front, a la guerra.

Ah, això, expliqui’m això, sí.

Sí... Em vaig casar i als tres mesos com que aquí hi havia el govern legalment establert republicà... (interrupció). On estàvem?

Sí, tres mesos casat i el criden...

I em criden per anar a la guerra. “Bueno, pues” cap a la guerra... I quan es va acabar la guerra...

On va anar vostè destinat?

A Madrid i Guadalajara. Tres mesos de casat i em porten cap allà, i em destinen a punta Picada, la 70 brigada d’infanteria del centre, a la base de Madrid i Guadalajara... I “bueno, pues” estic a la guerra i quan s’acaba la guerra com que llavors en Franco no havia igualat bandera amb ells, em tornen a cridar altra vegada. Tres mesos de casats i... m’agafen un any més al servei militar. I ho vam passar de merda, passant gana, passant calamitats.

I la seva senyora treballava a Can Trinxet en aquella època.

De teixidora, sí. I allà vam passar-ho molt malament, passant gana i algunes vegades hi dèiem: “Mira...” Perquè ens aveníem molt, ens estimàvem molt, precisament les calamitats que hem passat és lo que més ens ha ajudat a estar...

A estar bé, a estar units.

A estar units. I així va ser, vam ser molt feliços perquè tot i així hem estat 56 anys junts.

Es diu aviat, eh?

Sí, 56... (S’emociona molt). Ens aveníem molt, no teníem secrets, tot ens ho dèiem, en fi... l’ensenyaré una fotografia.

Sí, l’altre dia me la va ensenyar, sí, preciosa, preciosa. Després me la torna a ensenyar quan acabem, que m’agradarà veure-la.

Ja no me’n recordava.

Escolti, i així vostè torna del front i què va fer llavors? Va tornar a entrar a la fàbrica?

Sí, vaig tornar a entrar a la fàbrica, que per cert, va sofrir uns atacs de l'aviació italiana, amb aquells "aparatos" bombardeig que en deien Saboya, que van bombardejar Barcelona, i la fàbrica va resultar afectada amb unes bombes que van caure allà i van destrosar no tot però va ser bastant "serio" lo que van fer.

Vostè ho recorda aquell bombardeig?

No, jo no ho vaig veure...

Ah, li van explicar.

Sí, sí, sí.

Perquè vostè estava a Madrid.

Sí, "bueno"... sí, això mateix, estava a Madrid.

Perquè a Madrid vostè hi va ser fins al final de la guerra?

Sí, sí, fins al final de la guerra.

I com ho feia per comunicar-se amb la seva senyora?

En principi hi havia dos comunicacions, per tren i així, i ens podíem escriure, ens podíem escriure... i em contestava i bé, però quan els nacionals van trencar les comunicacions a la província de Castelló entre Madrid i Catalunya, van trencar les comunicacions, "allavors" només teníem per comunicar-nos-en per mitjà de cartes, per mitjà de cartes... i a ultima hora ni amb cartes... vaig tindre... (s'emociona)...

El que em va passar, va ser baixant a Mercat Nou, no a Mercat Nou, a Sants, i com que no teníem cèntims, no portava res de cèntims, dic: "Si puja a dalt i has d'anar pel carrer Sant Pere a la Bordeta i a casa tardaràs molt". Vaig passar per sota el pont i vaig anar directament a casa i pensant "???" i quan arribo a la Riera Blanca, cantonada ja amb Santa Eulàlia, al carrer la casa intacta.

Molt bé, gràcies a Déu!

Sí, i vaig anar i en aquells moments no hi eren, i havia una senyora que es deia Rosa Can Preciós, que era argentina, que em sembla que el carrer Buenos Aires se l'han posat degut al nom d'ella perquè és argentina, segons...

Segons ha sentit a dir.

Sí, que van posar llavors el carrer Buenos Aires, no? I em va dir: "Mira, la teva mare i Anita cada dia van a l'estació de Sants." (S'emociona)

Cada dia va a l'estació de Sants...

S'enteraven que venien trens de Guadalajara, de Madrid, i cada dia anaven. I aquell dia també van fer-ho, però clar al passar per sota...

No es van creuar.

Elles anaven a dalt i jo per sota, no es va veure ningú. "Bueno", em va rebre aquesta senyora, es va portar molt bé, i diu: "Ara, la senyora Rosita i l'Anita (diu) cada dia a Sants a esperar-te, i ara també ho fan igual". (S'emociona). "Bueno", sí, sí, al cap d'un "rato" es van presentar.

Es van presentar, i va ser... Aquella retrovada va ser... fantàstic!

Inolvidable.

Inolvidable.

Inolvidable. Ho vam passar molt malament però gràcies a Déu jo em vaig sortir, ni malalt vaig estar quan la guerra i mira que era de xoc, eh? On hi havia castanyes allà hi anàvem.

Ah! Ingreso i demanen voluntaris per sanitaris i "camillers". Jo em vaig presentar, dic: "Calla, potser serà un "chollo" això!", perquè dic: "Al "menos" no portaràs fusell, no hauràs de disparar contra ningú", i sí, sí... va bé, i em van agafar.

El van agafar allà.

Vaig fer unes quantes leccions de sanitat, d'evitar les hemorràgies, fer els venatges, que jo no havia tocat mai res d'això...

I encara li va anar bé, que va aprendre alguna cosa com a mínim.

Sí, sí. I "llavorens" em vaig presentar i el primer que vaig tindre de... d'un ferit... Clar, nosaltres mentres no hi havia un combat... havies de protegir inclús... "hasta" que no l'havies **????** defensar el que fos. "Bueno", es cas és que en un atac d'aquests sento, al cap d'un "rato" d'estar en foc: "¡Sanitario, sanitario!" És "allavors" quan venia la meva feina, perquè al caure un ferit el primer que havia d'agafar-lo era jo, quan havia fet lo més principal, evitar l'hemorràgia o el que fos, no?... i en fi, arribo a aquell noi, ostres!: "Sanitario!" Arribo allà **????** i el van agafar de costat i el van donar un tret al coll: "Aquest home ja és mort!" "Hasta" no comprenc com va poder... i diu: "¡Hijos míos!" I va caure als meus braços. Em va impactar molt. (S'emociona...)

Molt, molt, perquè vostè era molt jove a més a més. Quina edat tenia aleshores? A veure, va néixer al 16... 20 anys.

Ostres, 20 anys.

Sí, 20 anys. El cas és que aquell noi l'únic que va dir al morir va dir: "¡Hijos míos!" I va morir als meus braços, i em va impactar molt.

Aquestes coses no es deuen poder oblidar mai, no?

No. El cas és que continua la guerra, jo curant ferits... Una cosa curiosa, tots els que anava curant deien: "¡Madre mía!" "Menos" el primer que va dir: "¡Hijos míos!" , tots els demés : "Madre mía, madre mía..." Ni un sol vaig sentir que digués: "Padre mío". (S'emociona...)

No, no, però és important això, perquè es veu el lligam que hi ha amb la mare que és especialment...

Sí, sí, sí... I així va ser, "hasta" que es va acabar la guerra i un dia "pues" vaig poguer agafar un tren que van posar pels que... vaig anar a un camp de concentració un camp de concentració. Al camp de concentració ho passaves de merda perquè estava ocupat pels "moros", i ens donaven aigua, menjar, lo que podien, però garrotades i si sabien que havies actuat amb els rojos i havies destacat els agafaven i se'ls emportaven.

Els hi torturaven.

Sí, no sé què feien però ja no els veies més.

Ja no els veies més.

No, no.

A on això, a Guadalajara?

A Madrid.

A Madrid.

Quan van entrar els nacionals estàvem allà. Ho vam passar molt...

Déu n'hi do. "Bueno", el cas és que va tornar a Hospitalet gràcies a Déu.

Sí, sí.

Sa i estalvi... I va tenir aquesta rebuda especial... Escolti, i després d'això que parlàvem va tornar a entrar a Can Pareto?

Sí.

No va tenir problemes per reingresar?

No, no, perquè com que havia sofert el bombardeig aquest hi havia moltes seccions que estaven destruïdes... Per cert, que jo conec a un senyor que es diu Mèlic que tenen...

Van morir al gener.

Sí, fa poc, però té dos filles que tenen una parada en el mercat.

De llegums.

Sí, i aquest senyor té una sèrie de fotografies que et podien interessar, aviam si elles te les podrien deixar.

Sí, jo les conec a les filles.

Ah, les coneixes.

Sí, sí.

"Pues" unes fotografies del bombardeig, de com va quedar afectada la fàbrica, que et podrien interessar veure-les.

Ah, doncs sí, potser sí li diré a l'Antonieta i la Carme, que són les dues filles, sí, sí, sí, i tant, i tant que les conec.

Elles també encara venen de quant en quant a...

Però era més gran que vostè el Mèlic.

Sí.

Ell havia tingut un càrrec de...

Sí, havia sigut... ell i **????** , un altre, eren del despatx els principals...

CARA B:

Per mi no pateixi perquè m'encanta.

Li agrada parlar?

Lo que passa és que m'emociono i...

Però escolti, jo això no sap com li agraeixo, perquè què més maco que veure que una persona s'emociona explicant les coses que ha viscut? És preciós, vull dir, que per això no s'amoini... Escolti, senyor Carretero, comencem a reconstruir, a veure si podem, totes les seccions per les que va passar de la fàbrica, eh? Però abans d'això, perquè jo ho entengui, imagini's que jo no sé res, que quasi que no sé res, eh? Si vostè m'hagués d'explicar fàcil què hi feien a Can Pareto? Què s'hi feia a Can Pareto?

Era una secció del tèxtil que en diuen ram de l'aigua. Diuen ram de l'aigua perquè lo principal que... el consum que es feia era de l'aigua... Allà portaven els teixits els fabricants de teixits... Manufactures Viladomil S.A... una sèrie de factories ens enviaven el teixit que ells havien teixit, i ens l'entregaven a nosaltres, al ram de l'aigua. "Llavorens" a nosaltres ens donaven instruccions d'aquests teixits, lo que volien, tants metres de tal color, tants metres de l'altre, i aprestar i acabar i deixar-los ja perquè ell el posés a la venda. Nosaltres havíem d'entregar no a la venda, l'havíem d'entregar al client que ens havia entregat això, i l'entregàvem i "allavors" es posava... Nosaltres ens dedicàvem a transformar lo que ell volia en colors i acabat... i el cotó, sobretot era el cotó, però també hi havia seda i hi havia altres mescles de teixits...

Escolti, i... aquí al barri n'hi havia algun altra d'empresa que fes el mateix que vostès?

No, del ram de l'aigua no.

No?

No.

Perquè a l'Aprestadora què hi feien?

A l'Aprestad...

A l'Aprestadora, "l'Aprestadora Española", aquesta empresa gran també, allà hi feien "aprestos".

Era Can Pareto.

Era el mateix?

Sí.

Però per què tenien noms diferents?

No, perquè... Aviam...

No, potser es coneixia Can Pareto perquè era el nom del propietari.

Sí, sí... És que "llavorens"... i l'Ajuntament també van posar Aprestadora, perquè com que la nostra indústria era transformar, aprestar el teixit i acabar-los, per això era la mateixa empresa.

I la majoria de gent de l'empresa eren del barri o eren gent de fora?

Ui, n'hi havia que "hasta" venien de Barcelona molts, de Poblenou, de Sants... un germà meu que també treballava al mateix ram però que ell ho feia en una empresa que hi havia a Can Tunis, que en deien Drap Vermell.

Sí, el Drap Vermell, això que m'explicava abans.

Sí, el Drap Vermell, ell hi treballava allà. Per cert que també es va acabar venent... perquè hi havien problemes i me va demanar que l'entrés i sí, sí, ho vaig demanar i va entrar. Eren dos germans... tres, tres germans, un cunyat... quatre o cinc erem que treballàvem de la mateixa família, a Can Paretos.

Era molt gran aquesta fàbrica?

Sí, sí, bastant gran. Potser m'agradaria que si pogués aconseguir...

Les fotografies?

Perquè ell com que era dels principals activistes allà...

Clar, segur que tindrà...

Feia fotografies que ell mateix feia.

Ah, doncs ja ho demanaré.

Sí.

Escolti, i quines feines va fer vostè dintre la fàbrica? Per on va començar?

Jo sempre blanqueig.

Sempre blanqueig.

Em vaig encarregar del blanqueig, però encabat va passar lo següent, que anava malament de gent el despatx que eés on hi havia el Mèlic i l'altre, com es deia?...

I l'Anna?

No, Paretos i...

Ho ha dit, eh? Ho ha dit i ara no me'n recordo jo tampoc... No, jo tampoc no me'n recordo... Ara en sortirà, eh? Segur que en sortirà quan no... quan no hi pensem... No s'amoïni...

“Bueno”, em deia, la pregunta? Aviam si em recordo...

Sí, per quines feines havia passat, per quines seccions havia treballat, llavors m'ha dit que al blanqueig sempre, però que...

Però llavors vaig entrar... em van demanar per anar al despatx, i allà anava a cobrar, fer “pagos”, ingressar al banc les lletres i tot el setmanal cap a la fàbrica, i vaig estar allà quatre o cinc anys, fins que em vaig jubilar. Allà m'ho vaig passar molt bé, estava molt bé mirat, el senyor Pareto sempre deia: “Es que tu ets una institució aquí, en aquesta empresa!”. Però vaig tindre la desil.lusió quan em van donar la jubilació. Jo em pensava que... Econòmicament no podien, perquè van passar uns anys molt malament, molt malament, però sí m'hagués esperat un sencill... Com li diuen a això?, recordatori dels anys treballats.

Sí, un petit present.

Sí, sí, ara no me'n recordo de la paraula...

Un regal.

Sí, per tindre un record pels anys que havia treballat a l'empresa, però com que anava tan malament “pues” ni això; o sigui, que no em va donar res.

Escolti, i com era el lloc on vostè treballava? Era una nau, era un tros d'una nau...?

Era el blanqueig també, era el blanqueig, de Can Paretos, el blanqueig.

I què feia allà? Què hi feien al blanqueig?

“Pues” transformar... quan sortia dels telers la roba era crua, els teixits que hi havien era crua i s'havia de suprimir i fer-se blanc i tenyir-ho del color que aquell en volia.

O sigui, primer s'havia de passar a color blanc per després poder-ho tenyir?

Sí, sí.

O sigui, s'havia de descolorir.

Això mateix, primer anava de blanc, que a vegades el blanc només descruat ja era suficient per poder tenyir, però per regla general s'havia de blanquejar.

Llavors vostè feia blanqueig.

Sí.

De tint no en va fer.

No.

Vostè es va dedicar sempre al blanqueig.

Sí, sí.

I com era això del blanqueig? Hi havia unes banyeres o com era?

No, hi havia uns “clapons”, que es deien “clapons”, hi havia un departament que estava cobert d’aigua i per uns “cilindros” de fusta passaven... per una punta del “clapó” que en deien, i sortia per l’altra. I llavors ja quedava a punt d’anar a tenyir, de tenyir, després del blanc ja venia l’operació de tenyir.

Jo me’n recordo també d’això de que anava a Barcelona... em va passar un cas curiós. Resulta que s’acostava Nadal, la setmana aquella hi havia un “gasto” de... s’empleava setmanalment suposi quatre milions, per això, de gratificació de Nadal i això, “pues hasta” sumaven vuit o nou milions.

“Bueno”, ja era vora Nadal. Hi vaig anar i em van donar les factures, tot, perquè ingresés... cobrés, ingresés en els bancs les lletres que em donaven, no? I “llavorens” havia d’anar a cobrar també l’import per la nómina que havíem de pagar, i allà al Banc Hispà Americà del Passeig de Gràcia vaig entrar i estava així de gent, quan em toca a mi carrego, em van donar lo que em van dir, el Mèlic, em va dir: “Tants bitllets d’això, tant d’això i això altre”...

I quan sorto del banc em dono compte que al costat meu hi havia un home que havia estat... mentres esperàvem, ell anava darrera meu.

“Bueno”, jo vaig marxar i ell encara es va quedar, però al sortir del banc, aquest Hispà Americà d’allà el Passeig de Gràcia, veig que al sortir venia darrera meu: “Mira, aquest estava allà...” No en vaig fer cas d’això, però vaig pel Passeig de Gràcia i ell al darrera meu... Arribo a l’altra banda i havia un teatre... o sigui, vaig arribar per anar cap a l’entrada del metro que hi ha a Plaça Catalunya... i ja no em va agradar però vaig dir: “Aviam, espera’t, aquest no m’agrada gaire...” Perquè jo em parava, ell es parava, no marxava “hasta” que jo no d’això, i arribo allà a la Gran Via que hi havia un teatre que em penso que encara hi és, i em quedo parat en allà, per on hi ha aquell hotel, i ell parat allà.

“Bueno”, jo anava carregat i això, i no podia estar molta estona així tampoc, marxava, travesso la Gran Via i allà hi havia una entrada que hi havia un “cine” a dins, i... ara hi ha una joieria, una important, i em vaig parar al “cine” a veure el programa que en feien i això...

Allà al teatre.

Al teatre... i em parava i ell darrera meu, quan jo marxava ell darrera meu. A última hora allò ja em va cridar l'atenció, i arribo, em poso al passeig que hi havia que hi ha l'estació del metro, al Passeig de Gràcia allà a Catalunya, i ell darrera meu, baixem abaix i ell al darrera meu, però llavors ja quan va vindre el comboi... jo sempre que entrava el comboi em posava... no a l'entrada, no, a dins, a la porta però de dins, interior, la que estava tancada, i aquella vegada em vaig quedar a la porta d'entrada, i ell també va entrar però va entrar per una altra porta més endavant, però va entrar també, i al moment de que van tancar la porta "plas", vaig sortir i ell va quedar a dins i va marxar.

Gràcies a Déu, perquè segur que anava a atracar-lo, eh?

Sí, segurament, perquè es feia molt "allavors" els "atracs" als bancs i tot això, era molt...

Debia passar por, per això.

No, por no, home, la responsabilitat sí, que jo em veia... ostres, ho superaràs així...

Era la primera vegada que li confiaven aquesta feina?

No, ho feia molt sovint, ho feia molt sovint, però la única vegada que en vaig agafar... "Bueno", vaig prendre conclusions...

Escolti senyor Pere, però què no hi havia cap banc aquí al barri?

Bar?

Banc. Aquí no n'hi havia de banc al barri?

Sí, però com que els clients... Jo havia d'anar a cobrar als clients que tenien les oficines a Barcelona, "pues" ja llavors anava a ingressar al Hispà Americà o a un altre, segons els que tenien, havien d'anar proveïnt, anava jo, anava... no era sols un banc, no, eren varis bancs.

O sigui, anava a fer com de cobrador diguem.

Sí, de cobrador, exacte, ingressar lo que em pagaven i després treure lo que necessitaven per pagar ells i això que ja he explicat abans.

Déu n'hi do, quina por. Escolti, i a banda d'això, o sigui, a les oficines va fer alguna més feina o no?

No, no, "bueno", em cuidava de les feines pròpies d'oficina.

Perquè vostè amb el que hi havia après amb el senyor Casals ja podia fer feines a l'oficina sense problema.

Sí.

Va aprendre lo suficient com per poder fer feina qualificada d'escriure i fer notes i tot.

... Anava a dir... però millor que no ho digui...

Si vol paro la gravadora, eh?

No, és que no sé, potser li pot arribar al nom del que haig de dir i...

Farem una cosa...

(Interrupció)...

Molt bé, continuem, doncs. Escolti, i tot això que dèiem que la majoria de gent... “bueno”, que hi havia gent d'aquí del barri però també hi havia gent de Barcelona que venia treballar a Can Pareto...

Sí, sí...

I la gent que es quedava a dinar per exemple, on dinaven?

Se l'empòrtaven en “fiambreras”, s'emportaven el dinar i dinaven a la fàbrica.

Però què tenien alguna sala o algun menjador?

Sí, hi havia menjador, hi havia menjador, i vestidors i dutxes. Allà hi havia això també.

Era molt gran tot allò, les seccions eren grans?

Sí, era grna, sí, sí, sí, i consum d'aigua...!

D'on agafaven l'aigua?

Dels pous, hi havien tres pous però... a vegades “hasta” ens havíem quedat que havíem de parar màquines perquè havia baixat el nivell de les aigües als pous, que no... no teníem prou, i havíem de parar màquines com per exemple, el blanqueig, que el blanqueig i el tint era on es gastava més aigua, lo demás ja era en sec, ja no... I havíem de parar per falta d'aigua.

I escolti, durant l'època així de després de la guerra que hi havien aquelles restriccions de llum i tot això, que feien servir la “burra”, això ho recorda també?

Sí, sí. “Bueno”, jo a la guerra vaig estar a fora.

Clar, perquè vostè estava fora.

Sí, estava a Madrid i Guadalajara, però a l'acabar-se la guerra va passar això dels bombardejos i va costar molt de tornar-ho a posar en marxa i llavors em van posar ja en el despatx.

Ah, quan va tornar ja va entrar al despatx directament.

Sí.

Escolti, i de dones? En treballaven a Can Pareto de dones?

Sí, sí, ja ho crec.

Sí? Però què estaven, a oficines o també a...?

No, estaven... “bueno”, dona es necessitava una a cada secció, per cosir, per cosir... portaven peces soltes, “pues” allò per treballar nosaltres havien de cosir un costat i l’altre. I “pues” arribaven 20, 30 peces, les cosien i llavors l’operació que fèiem, la fèiem tot plegat.

Ah, perquè es feia tot en cadena.

Això mateix, en cadena, sí.

Molt bé. Escolti, i la seva senyora quan vostè va tornar d’allà del front diguem, de Madrid, va tornar a treballar a Can Trinxet ella?

Sí, sí.

Fins que va tenir el primer fill o fins que es va jubilar també?

“Pues” no, desgraciadament va agafar “algo” de pit, tuberculosi, no? No era cosa d’allò... però en principi malament. L’empresa es va portar molt bé i la va enviar a Cerdanyola a una clínica que hi havia, que estava en el bosc, i allà va estar més de mig any recuperant-se, i es va recuperar, i es va recuperar.

Això abans de tenir el nen?

Sí, sí.

Potser això també va influir en que ella després digués: “Mira, saps què? La vida són quatre dies, potser sí que podem anar a buscar un nen”. Déu n’hi do... Escolti, i a banda d’haver menjador i “bueno”, aquella sala a on menjaven i els vestidors, hi havia algun altre espai que fos així d’ús comunitari?

“Pues” no, els vestidors, menjador i... comunitari només això.

Perquè no sé si potser tenien algun lloc on els hi anessin a fer classes d’alguna cosa, tallers...

Ultimament sí, després de la guerra el senyor Pareto... “Bueno”, el senyor Pareto i altres càrrecs d’altres empreses de tèxtil van muntar un col·legi allà al carrer Armengarda, allà a Hostafrancs. Van muntar un col·legi pels que volíem anar a aprendre. Si jo només sabia les quatre regles...! I els “gastos” els cobrien les empreses, d’aquests col·legis i tot això, no? I ens vam apuntar tres nois, tres xicots, jo, un que es deia Montero, que per qui també en parlo, que ha sigut sempre un bon company, una boníssima persona, i després l’altre el Rafael

Meu, que és mort. Els tres anàvem a aquest col·legi, i allà en vaig posar més al corrent, els meus estudis van ser molt primaris en principi, només les quatre regles i prou, i allà vaig aprendre altres coses, geometria i coses més “adelantadas”, no?

Més tècniques.

Sí, més tècniques.

Això ho feia fora d'horari de feina, però.

Això mateix. Treballàvem, plegàvem a les set de la nit, les set o les vuit, i llavors anàvem a aprendre a aquest col·legi, i després cap a casa.

I escolti, entre els treballadors hi havia bona relació o hi havia...?

Home, quan hi ha tanta gent sempre hi ha...

Més i menys.

I més “allavorens” que hi havien sindicalistes de la CNT...

Això abans de la guerra.

Sí. No, no, i quan la guerra.

Ah, i quan la guerra.

Quan la guerra...

Perquè tot i que vostè no va ser-hi aquí a Hospitalet i a Can Pareto durant la guerra, suposo que li hauran explicat què és el que va passar durant els anys de guerra.

Sí.

Què va passar a la fàbrica durant la guerra? La van haver de tancar o no?

Sí... “Bueno”, ja he dit de que la van destruir.

Sí, perquè va caure una bomba.

Tres bombes.

Tres bombes! Tres?

Tres, em sembla que van ser... Diuen que van ser tres, jo ja estava al front.

Clar, vostè ja estava fora.

Estava al front. Sí, tres bombes, i van destruir molta part de la indústria, va costar refer una altra vegada però es va fer.

O sigui, durant la guerra no va... després dels bombardejos va parar l'activitat.

Sí, jo encara estava al front, jo estava al front "llavorens".

Sí, però la gent no treballava aquí a Hospitalet a la fàbrica.

Sí, sí, hi havia una secció o dues que van quedar intactes, i aquelles anaven treballant.

I ho van dir, col·lectivitzar això o...?

Sí, sí.

També estava col·lectivitzat.

Col·lectivitzat, sí.

I els amos, ho sap què van fer la família Pareto, si van marxar o es van quedar?

No, estaven a Barcelona, estaven... perquè al col·lectivitzar-se l'empresa els van treure, els van expulsar, no?

Sí, sí, sí. Escolti, i de la gent que hi treballava, quina edat era la més... quines edats abundaven? Era més aviat gent jove, gent gran...

No, de mitja edat.

Mitjana.

Sí.

Perquè després de que vostè i la gent així joveneta que entraven amb 12 anys, suposo que amb el temps la gent va començar a entrar una mica més tard, no?

Sí, sí, clar... Jo vaig estar per tot arreu, a totes les seccions vaig estar, al taller inclús, "hasta" al taller... Jo era un bomber, on necessitaven un d'això com si hagués d'anar a apagar el foc: "Pues dásele" al Carretero, el Carretero ho farà!" I sempre...

Li agradava a vostè treballar a Can Pareto?

Sí, sí, sí. I feia bones amistats, els empresaris que hi havien tenien confiança, havia demostrat... com aquest senyor mateix, quan va sapiguer com havia fet dels cèntims d'ell...

Perquè vostè va conèixer al fundador de tots, el Pareto, el pare diguem?

Sí... No, jo al pare no, i uns germans em sembla que també hi havien, no els he conegut. Jo vaig conèixer al que es deia Hermenegildo, Hermenegildo Pareto, i ja dic, però als demés no.

Els no van viure mai aquí a Hospitalet, a la fàbrica, no?

No, ells es traslladaven diàriament de Barcelona aquí a l'empresa, i de l'empresa a Barcelona. Hi havia l'enginyer també, el Mallol, que també era accionista, que també feia lo mateix. Vivien tots a Barcelona.

I el director venia cada dia?

Sí, sí, sí.

Perquè el director era el Hermenegildo Pareto, no?

Sí... No...

O feia de gerent?

El director era... El Pareto és el gerent, el principal accionista.

Ah, d'acord.

Sí, hi havia l'encarregat, un que feia de director... però els accionistes eren a dins del despatx, passaven a veure de quan en quan, els que estaven treballant, passaven per allà, es feien càrrec de com anava la cosa, eh?

I al despatx també hi havia dones?

Sí, una, una dona hi havia, es deia Montserrat.

Les dones eren d'aquí del barri, se'n recorda?

Sí.

Sí, no?

Sí, sí, sí...

Escolti, i oi que abans quan hi havia aquelles tàpies del carrilet, n'hi havia dues que les van tirar a terra per poder passar la gent que havia de creuar per anar a la fàbrica?

Sí, sí, allà al carrer Pareto mateix, que hi havia un guarda-barreres allà, hi havia un d'això, i la de vegades que havia passat jo per allà. I era molt dolent aquell tros, eh?, perquè es van causar moltes víctimes que els hi agafava el tren, que havien d'anar a passar al carrer Comerç...

Sí, que no n'hi ha el pas a nivell.

Sí, i altres que els agafava el tren, altres que sollicitaven aquell tros del carrer Comerç, va ser terrible allò, la gent que va morir.

Déu n'hi do! I desde dintre la fàbrica se sentia el soroll del carrilet o feia molt soroll la fàbrica?

Sí, però "bueno"... se sentia però no molestava, no.

Perquè vostè quan es va casar va seguint vivint a casa dels pares i l'avi, allà a la carretera o van buscar un altre lloc?

Jo em vaig quedar amb la mare i els germans, quatre germans petits. Jo de l'última dona vaig ser el gran, i ara només quedo jo, tots els germans ja han mort, tots. Ara deu fer cinc o sis mesos va morir l'últim germà, germanastre, perquè ja dic que el pare es va casar quatre vegades.

Clar, al tenir onze fills doncs...

I ara, entre germans i germanastres ja només quedo jo.

Déu n'hi do. Escolti, i del temps que vostè hi va ser, que és tota la vida, treballant a Can Pareto, recorda si es va fer canvi de maquinària?

Sí, de quan en quan, sí.

Perquè era una fàbrica moderna o...?

Sí, era moderna, relativament, però clar, s'envelleïssen les coses i canvien, i algunes coses havien millorat però altres no. Es miraven d'arreglar perquè hi havia un taller molt important també per reparacions... i sí, hi havia això... hi havien hagut problemes amb això, però "bueno", se'n sortien, se'n sortien.

Què vol dir que hi havien hagut problemes?

Màquines que es feien velles, les que es podien arreglar hi havia un taller, s'arreglaven, i la que no es podia "pues" es comprava o de segona mà o de primera, el que fos però anaven sortint, anaven sortint.

Escolti, vostès com a treballadors de Can Pareto tenien economat o alguna cosa així?

Va durar... un parell d'anys que sí, un parell d'anys, inclús a Can Trinxet, havíem anat a Can Trinxet... la meva dona havia anat a Can Trinxet, hi havia un local que havien disposat per això, i anaven a recollir un cop a la setmana...

El que els hi tocava de l'economat.

Sí, de l'economat.

Quines coses! Escolti, i a la fàbrica hi vivia algú? Hi vivien porters o algun vigilant?

No, de viure-hi no, hi havien vigilants, hi havien porters, s'ho tornaven l'horari, no?, però res més, es tornaven... i prou.

I quan algú es feia mal...? Perquè suposo que en una fàbrica tan gran hi ha hagut d'haver accidents.

Sí, sí, sí, sí, sí... sí hi havia una mutualitat que estava allà a la Gran Via, tocant a Laietana, un edifici que hi havia allà, una clínica. “Bueno”, no, allà es curaven... si era una cosa sencilla et curaven allà, però si no t’enviaven...

Ja directament a un...

Sí...

Escolti, i com era la jerarquia a dintre de la fàbrica? Diguem, desde que un entrava que era aprenent, que era l’escalafó més baix, després hi havia l’oficial, no?

Sí.

Per sobre l’oficial qui hi havia?

No l’entenc ara...

Sí, els càrrecs que hi havia a mida que anaven pujant tenien...

Segons les aptituds.

Exacte, això.

Hi havia motius per “ascendre”.

Això, per ascendir. Per sobre de l’oficial qui hi havia, el contramestre, hi havia el mestre...?

El director, sí, el director.

Perquè cada secció tenia un encarregat suposo, no?

Sí, i després hi havia un director.

I després el director.

Director.

El director vigilava a tots els encarregats?

Això mateix.

I a tots els treballadors.

Això mateix.

I el gerent exactament, feia feina més de despatx, no?

Sí, sí, el senyor Pareto era el principal.

Clar, “vale, vale”.

Després hi havia un enginyer també, que es deia Mallol, que aquest es cuidava de la fabricació, del taller, que era molt important perquè

inclús es feien... com en deien allò?... Havia treballat fent una peça pels trens, que ara no recordo com...

Pels trens?

Sí.

Unes mànegues?

No...

Ui, mare, jo això sí que no ho sé...

Era...

Esperi, paro un moment... (Interrupció)

Feien “purgadors” que... se sap de que el vapor produeix un aigua, “pues” de quan en quan si no la treus queda saturat, i de qua en quan descarregava quan es produïa un munt d’aigua es descarregava i això anava tancat, “purgadors” era, sí.

Escolti, parlant així... Ara que parlem d’aigua molt calenta m’ha vingut al cap una pregunta. A dintre la fàbrica hi feia molt fred o molta calor? És a dir, quina època de l’any era pitjor, diguem?

Miri, depen de la secció, a on estava jo, al blanqueig, allà passava fred, passava... Hi havíem de tocar molta aigua, havíem d’anar amb esclops, eh?, i passàvem fred, a l’hivern passàvem fred. I a altres seccions no, ho passaven molt bé, llavors també tenia l’inconvenient que ells tenien calor i nosaltres ens hi trobàvem bé; o sigui, que la cosa anava així.

Anava repartit, “pues bueno”, ja está bé.

Sí.

Escolti, abans que m’ha explicat dels sindicats i tot això, quan la fàbrica va tancar hi havia algun sindicat o algun...?

Sí.

Quin ha sigut el sindicat que més fort ha sigut a la fàbrica?

La CNT, la CNT és la que va estar més.

I vostè estava sindicat també o no?

Era obligatori.

Era obligatori.

Obligatori.

Però això abans de la guerra.

Eh?

La CNT va ser abans de la guerra, no?

Sí, abans de la guerra, sí.

Perquè després hi havia el sindicat vertical.

Sí, "bueno", i quan la guerra també, eh?

La CNT, sí.

Sí, sí, un cop es va aturar la guerra "se acabó".

Clar, perquè aquí al barri la CNT havia sigut molt forta.

Sí, i a Barcelona, a Catalunya la CNT havia sigut molt important, més que la UGT, i la UGT també, però la CNT era la que...

Escolti, el dia que va tancar la fàbrica quin sentiment va tenir vostè?

Malament. (plora)...

Li va fer molta cosa, no?, molta impressió.

Jo vaig accedir "pues" a la jubilació, em faltava un any per la jubilació i ja no podia... tancaven la porta, no ens deixaven entrar... "Bueno", calamitats.

Perquè vostè s'ho estimava tot allò, no?

Sí, home. Era contrari a la violència, a mi m'ha agradat sempre les coses arreglar-les bé, sense violència, i "llavorens"... Van matar un familiar del Pareto, eh?, quan els sindicats lliures i tot allò de la CNT, van matar un familiar de...

Que treballava a la fàbrica?

Sí... el primer accionista que hi va haver a l'empresa, Pareto, es deia Pareto... El van matar pistolers que hi havien en els sindicats, i el van matar.

Escolti, a dintre el barri aquesta fàbrica era de les fortes, eh què sí?

Sí. "Bueno", el Cànem era més important.

Era més important?

I el Trinxet, i Can Gras també, després ja veníem nosaltres ja. Ells eren fabricants dels teixits, i nosaltres fèiem la transformació segons t'ho ordenaven.

Té idea de quanta gent hi va arribar a treballar a Can Pareto?

Unes 200 persones.

Unes 200.

Sí.

I les èpoques de més treball, què van ser els anys 40, els anys 30...?

Aquí hi havia un problema en aquesta indústria, perquè hi havien els mesos d'estiu que no es feia quasi res, perquè venia la disposició dels colors, perquè les temporades variaven, les modes, no?... i d'això...

I a l'hivern hi havia més producció doncs.

Sí, a l'hivern sempre hi havia més, però a l'estiu passava això, que no...

Que hi havia més dificultat de fer feina regular.

Sí, sí, no hi havia tanta feina, no.

I feien vacances llavors, a l'estiu?

Sí, sí, fèiem vacances.

Els hi donaven uns dies?

Sí, sí.

Se'n recorda quants dies feia de vacances?

Una setmana.

Una setmana!

Una setmana.

Déu n'hi do! Escolti, moltíssimes gràcies per tot el que m'ha explicat.

No hi ha de què.

Li ho agraeixo moltíssim.

No... Aquí hi ha algunes coses que tinc, no sé si a vostè l'interessarà...

Sí?

... Coses que passaven quan jo era petit.

Ui, però és que... (S'acaba la cinta)...

